

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จุดประสงค์ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ของท้องถิ่นที่มีต่อวิถีชีวิต และการถ่ายทอดค่านิยมในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ เป็นการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ และผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของกลุ่มวัยรุ่นในชุมชนจอมทอง โดยใช้กรอบ แนวคิดในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีชุมชน แนวคิดสร้างสรรค์ค่านิยมในเรื่องชุมชน การปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา บทบาทวัยรุ่นในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ : บทสะท้อนช่องว่าง กระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง ทั้งจากการศึกษาและสื่อความรู้ อื่นที่เผยแพร่เข้ามาส่งผลให้ให้มีการปรับเปลี่ยนในรูปแบบประเพณี เพื่อการดำรงอยู่ต่อไปมีการ ปรับพฤติกรรมของคนในชุมชน ที่ต้องเปลี่ยนไปตามยุค ตามสมัยที่มีการเรียนรู้มากขึ้น จากการ ศึกษาวิจัย สังเกตการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด พฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มวัยรุ่น ในช่วง ที่มีการจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ (เมษายน) เพื่อให้ได้ภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมประเพณี แห่ไม้ค้ำโพธิ์ชุมชนจอมทอง ที่สามารถครอบคลุมเนื้อหา ที่ต้องการศึกษา ได้เก็บรวบรวมข้อมูล จากข้อเท็จจริงที่เป็นปรากฏการณ์ของชุมชน วิเคราะห์ปรากฏการณ์ในชุมชนจอมทอง ช่วงการจัด งานประเพณีในขณะนั้น มีการจัดเตรียมการณ วางแผนเพื่อทำการศึกษาวิจัยอย่างมีระบบ ขั้นตอน อย่างครบถ้วน

จากการที่ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านหมู่ที่ 5 บ้านฮ่อม ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง และ บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบ่อหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้พบว่า การจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชน ได้มีการดำเนินการโดยการ รวมกลุ่มของหมู่บ้านต่าง ๆ ของชุมชนจำนวน 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่บ้านหมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 2 ตำบลดอยแก้ว หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านหลวง หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 ตำบลช่วงเปา ตำบลที่มีการจัดรวมกลุ่ม ของกลุ่มหนุ่ม – สาว กลุ่มแม่บ้านที่เหนียวแน่น มีพลังกลุ่มสูงที่โดดเด่นนั้นมาจาก หมู่บ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลช่วงเปา บ้านฮ่อมและ หมู่ที่ 3 ตำบล บ้านหลวง บ้านน้ำบ่อหลวง ที่มักจะได้รับรางวัล ไม้ค้ำโพธิ์ตัวอย่างในการจัดประกวดอยู่เกือบ ทุกปี อีกทั้งภูมิหลังของผู้วิจัยเองมีความคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็กกับชุมชน 2 แห่งนี้มาก่อน เนื่องจากใน ช่วงวัยเด็กในขณะเรียนหนังสือระดับประถมศึกษานั้นได้มีพื้นฐานและได้ อาศัยอยู่ร่วมกับคนใน

ชุมชนดังกล่าวจึงมี ความรู้ความเข้าใจในบริบทของหมู่บ้าน และคนในหมู่บ้าน สามารถได้รับข้อมูลและการช่วยเหลือได้รับความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนให้ข้อเท็จจริงได้มาก อีกทั้งการทำงานที่อยู่ร่วมกับคนในเขตชุมชนและมีประสบการณ์การร่วมประเพณีตลอดมา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1. แหล่งข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้มีการศึกษาเอกสารจากตำนาน บันทึกเรื่องราว เกี่ยวกับประวัติอำเภอจอมทอง จากสำนักทะเบียนอำเภอจอมทอง ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลจอมทอง ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรปี 2540 ตำบลบ้านหลวง จากสำนักงานเกษตรอำเภอจอมทอง เอกสารร้อยปีของดีอำเภอจอมทอง คร่าวรำตำนานพระบรมธาตุเจ้าศรีจอมทอง ข้อมูลแผนพัฒนาเทศบาล ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) ศึกษาตำนานพระบรมธาตุจอมทองที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการก่อตั้งอำเภอจอมทอง

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

บุคคลผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ มีความสามารถ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านบุคคลหนึ่งที่ได้ความอนุเคราะห์ ถ่ายทอดข้อมูลให้ผู้วิจัยได้รับรู้ รับทราบข้อมูลใช้ศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนจอมทอง คือ พ่อน้อยแก้ว กันธิยะ อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 250 หมู่ที่ 6 ตำบลช่วงเปา ผู้มีข้อมูลจากการบันทึกจากความทรงจำของตนเองในประวัติความเป็นมาของอำเภอจอมทอง ความรู้จากตำนานวัดพระบรมธาตุเจ้าศรีจอมทอง ปฐมเริ่มแรกของประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ การจดจำตำนานการสร้างบ้านเมืองกลาง ตำบลบ้านหลวงปัจจุบันเป็นผู้มีข้อมูลและรู้เป็นอย่างดียิ่งท่านผู้หนึ่งในชุมชน สามารถเล่าเรื่องราวประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์มาตั้งแต่สมัยอดีต ดั้งเดิม โดยได้ผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ในอดีตท่านเคยผ่านการเป็นครู ดำรง ผู้ใหญ่บ้านมาก่อน ได้รับการเคารพนับถือจากคนในรุ่นก่อนตลอดจนคนรุ่นหลังเป็นอย่างมากบุคคลหนึ่งในชุมชน ท่านสามารถจดจำและบันทึกเรื่องราวในอดีตได้ เพราะด้วยการมีสุขภาพกาย จิตใจ แข็งแรง สมบูรณ์ ในสมัยก่อนยังได้เคยติดตามพ่อซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านเมืองกลางดูแลความทุกข์ สุขของราษฎรอยู่เป็นประจำ เคยผ่านการบวชเป็นสามเณรในวัดพระบรมธาตุศรีจอมทอง ท่านเป็นผู้มีความรู้อย่างกว้างขวาง มีความคิดที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของชุมชนจอมทอง เป็นผู้ให้ข้อมูล ข้อความในสภาพต่างๆ ปรากฏการณ์ของชุมชน ตลอดจน

สามารถเล่าเรื่องราวเชื่อมโยงในด้านความเจริญ รุ่งเรือง ของชุมชนจอมทองให้แก่ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยอยู่เสมอ โดยที่มีรู้สึกเบื่อหน่าย ยินดีเป็นอย่างยิ่งในการให้ข้อมูลทุกเวลา

พ่ออาจารย์หนานเรือน แก้วก่องมา อดีตพ่ออาจารย์วัดคอยแก้ว ตำบลคอยแก้ว อยู่บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านหลวง บ้านแม่กลางบ้านลุ่ม ปัจจุบันอายุ 83 ปี เป็นผู้ที่พ่อน้อยแก้วได้ให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย เพื่อเข้าไปขอข้อมูลและถ่ายทอดเรื่องราวของประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มหนุ่มในยุคก่อน สามารถจดจำบริบท และผ่านประสบการณ์การเข้าร่วมประเพณีของกลุ่มหนุ่มของหมู่บ้านในอดีต เป็นบุคคลผู้มีความรู้ ความเข้าใจในลักษณะและรูปแบบของการจัดขบวนประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้าน จดจำและสามารถเล่าเรื่องราว ข้อมูลความรู้ในลักษณะของการจัดทำรูปเล่มของไม้ค้ำโพธิ์ของกลุ่มหนุ่มในยุคเก่าก่อนได้ดีบุคคลหนึ่ง มีความสามารถในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นพิเศษโดยมีความรู้ความเข้าใจในอักษรล้านนา (ตัวหนังสือเมือง) ได้เนื่องจากอดีตนั้นเคยเป็นมัททายกวัดของวัดคอยแก้วมาก่อน ปัจจุบันยังแข็งแรง เป็นบุคคลผู้ได้รับการเคารพนับถือในหมู่บ้านมาก

พ่อหนานสิงห์แก้ว ดวงสุริยะปัจจุบันอายุ 67 ปี อยู่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลช่วงเปา เป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน ในรูปแบบของงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ในอดีตที่ผ่านมาอย่างยาวนานคนหนึ่งเนื่องด้วยเคยเป็นหัวหน้าของกลุ่มหนุ่ม หมู่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลช่วงเปามาก่อน เมื่อสมัยเป็นหนุ่มได้ผ่านกระบวนการถ่ายทอด สืบสานความรู้ในวัฒนธรรมประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์จากรุ่นผู้ใหญ่ และจากกลุ่มหนุ่ม-สาวในหมู่บ้านมาก่อน อย่างยาวนานและต่อเนื่อง เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือจากบรรดาคนในรุ่นเดียวกันมาก เนื่องจากผ่านการบวชเรียนเป็นสามเณรมาแล้วในขณะเดียวกันได้รับการถ่ายทอด มีความรู้จากการเป็นช่างฝีมือทางด้านช่างไม้จากพ่อของตนเองด้วย สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้เป็นอย่างดียิ่ง เพราะมีความรู้ ความเข้าใจ ผ่านประสบการณ์ เรื่องราวของการจัดประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ร่วมกับกลุ่มหนุ่ม-สาวคนอื่นมาก่อนข้างยาวนาน มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของหมู่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลช่วงเปา ตลอดจนความคิด ความรู้สึก ความเชื่อของกลุ่มหนุ่มในหมู่บ้านในอดีตนั้นได้ดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมตัวในภาคสนาม

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานวิจัยไว้เข้าดำเนินการศึกษาชุมชนเพื่อศึกษาและสำรวจลักษณะของชุมชนเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของอำเภอจอมทองในช่วงเดือน

มีนาคมถึง เดือนเมษายนในช่วงใกล้เทศกาลสงกรานต์ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่งานฝ่ายทะเบียนอำเภอจอมทองได้ให้ข้อมูลจำนวนประชากรอำเภอจอมทอง งานด้านแผนและพัฒนาของสำนักงานเทศบาลตำบลจอมทอง ข้อมูลในด้านการผลิตการเกษตรจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ นอกจากนี้ได้รับความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ช่วยจัดหาเอกสารงานค้นคว้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติ ความเป็นมาของอำเภอจอมทอง เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมต้องจัดแยกประเภทข้อมูลเป็นระบบที่เหมาะสม ชัดเจน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงได้ เนื่องจากในช่วงเทศกาลสงกรานต์ระหว่างวันที่ 13 – 15 เมษายน 2544 เป็นช่วงระยะเวลาที่มีการเตรียมงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของอำเภอ ซึ่งจะดำเนินการในวันที่ 15 เมษายน ทุกปี ข้อมูลอื่นที่เก็บรวบรวม ขาดสำรวจจึงต้องย้อนกลับไปเก็บ รวบรวมหลังจากวันที่ 15 เมษายน ผ่านไปแล้ว สิ่งที่ได้เก็บรวบรวมในช่วงเดือน มีนาคม – เมษายน 2544 ได้แก่

- (1) ข้อมูลประวัติของวัดพระบรมธาตุศรีจอมทอง ข้อมูลประวัติอำเภอจอมทอง
- (2) ข้อมูลจากตำนานคำว้าพระบรมธาตุศรีจอมทอง
- (3) ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร และจำนวนประชากรอำเภอจอมทอง
- (4) ข้อมูลแผนพัฒนาระยะ 5 ปี (2545 – 2549) ของเทศบาลตำบลจอมทอง

นอกจากนี้ยังได้รับความช่วยเหลือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากผู้นำหมู่บ้าน หมู่ที่ 5 ตำบลช่วงเปา พ่อหลวงวิสูตร ทิพยะ พ่อกำนันตำบลบ้านหลวง พ่อกำนันบุญเร็ว บุตรดี และจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหลวง พ่อหลวงประเสริฐ ก้อนสุรินทร์ ที่สนับสนุนให้ข้อมูลด้านความรู้ในกลุ่มหนุ่ม-สาวของหมู่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน-แม่บ้าน การเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

การวางแผนการวิจัยเข้าทำการศึกษาวิจัยในชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยมีขั้นตอนเริ่มแรกจากการได้กล่าวแนะนำตัวเองกับผู้นำหมู่บ้าน แจ้งวัตถุประสงค์ที่มาศึกษาวิจัย ทำความคุ้นเคยต่อพ่อหลวงวิสูตร ทิพยะ พ่อกำนันบุญเร็ว บุตรดี พ่อหลวงประเสริฐ ก้อนสุรินทร์ ที่เป็นผู้ได้รับความเคารพ นับถือ สนับสนุน ส่งเสริมการจัดงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของหมู่บ้าน โดยเริ่มการจัดประชุมชาวบ้านและกลุ่มหนุ่ม-สาวในเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการจัดประเพณี หลังจากนั้นได้สอบถามข้อมูลกับชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดเก็บ รวบรวมข้อมูล โดยที่ชาวบ้านส่วนหนึ่งเป็นผู้มีความรู้มีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ขอข้อมูลจากพ่อศรี นามเทพ สมาชิกหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลช่วงเปา มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการวัดพระบรมธาตุศรีจอมทอง เจ้าหน้าที่เก็บเงินฉาปนกิจสงเคราะห์ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเขตอำเภอจอมทอง เป็นผู้กว้างขวางและได้ออกท้องที่เป็นประจำ

2. ในการรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการหลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังเช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) การสนทนากลุ่ม ตลอดจนการศึกษาเอกสารและการเข้าร่วมสังเกตการจัดประชุมต่างๆ โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้แนะนำตัว และขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านฮ่อม เป็นหมู่บ้านเป้าหมาย โดยได้เข้าร่วมการประชุมประจำเดือนของสมาชิกหมู่บ้าน ร่วมกับ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่ม – สาว ในการกำหนดนัดหมายของหมู่บ้านในวันที่ 15 มีนาคม 2544 ในช่วง เวลา 20.00 น. โดยมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยได้กำหนดเข้าพื้นที่ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม 2544 – 10 เมษายน 2544 ตั้งแต่วันจันทร์ – วันอาทิตย์ ช่วงเช้าในเวลา 09.00 - 11.30 น. ตอนเย็น ในช่วงเวลา 16.00 - 19.00 น. ในวันเสาร์ – อาทิตย์ใช้เวลาตั้งแต่ 10.00 - 19.00 น ในการเข้าไปจัดเก็บข้อมูลโดยกำหนด เวลา สัปดาห์ละ 1 หมู่บ้านสลับกันไป โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย (นายวิรัตน์ ตาละปิน) เป็นผู้คอยช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้กำหนดนัดหมาย ทำความรู้จัก พุดคุย สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มหนุ่ม กลุ่มสาวของหมู่บ้าน ที่มี ส่วนร่วมในการจัดทำไม้ค้ำโพธิ์ ในช่วงเวลาตอนเย็น เวลา 16.00 น.เป็นต้นไป ในการนัดหมาย พบปะสนทนากลุ่ม ซึ่งกลุ่มหนุ่ม – สาว ส่วนใหญ่เมื่อใกล้ถึงช่วงเทศกาลสงกรานต์ได้มีการนัด เตรียมตกลงการจัดกิจกรรม จึงเป็นโอกาสสำหรับผู้วิจัยจะได้เข้าไปมีส่วนร่วม สังเกตพฤติกรรม ขอความช่วยเหลือจากกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มหนุ่ม-สาว กลุ่มวัยรุ่น มาให้ได้ข้อมูล โดยเฉพาะส่วนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหนุ่ม-สาว ผู้มีบทบาทเด่นชัดในกลุ่ม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ไป ขอข้อมูลด้านกายภาพจากฝ่ายปกครองอำเภอจอมทองได้ขอข้อมูล ในเรื่องแผนที่ จำนวนหมู่บ้าน การกำหนดขอบเขตในการเก็บ รวบรวมข้อมูล จากนั้นเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม จากการที่ผู้วิจัยเป็นคนในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของชุมชนจอมทอง จึงไม่ค่อยยุ่งยาก นักในการที่จะเข้าใจในลักษณะและสภาพสังคมชุมชนจอมทอง

3. การสัมภาษณ์

ในการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อมูลจากผู้ที่เป็นผู้ให้ ข้อมูลหลัก หลังจากนั้นมีการสืบค้นอย่างต่อเนื่องกับบุคคลอื่น ตามคำแนะนำของผู้ให้ข้อมูลหลัก สอบถามความรู้จากผู้มีประสบการณ์ ให้มีการเล่าเรื่องราวในข้อมูลอื่น บางครั้งให้มีการบันทึก ข้อมูลจากผู้มีความรู้ในชุมชน โดยที่ข้อมูลที่ผู้วิจัยจัดรวบรวมครั้งแรกถือว่ายัง ไม่มีการจัดเกลา

ตรวจสอบให้มีความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นข้อเท็จจริงของชุมชนจากการสังสมเป็นความรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลกรอกแบบสัมภาษณ์ ในกรณีที่เห็นว่าควรจะได้รายละเอียดที่ลึกซึ้ง เป็นความคิดเห็นในเชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลมีความประสงค์จะถ่ายทอดข้อมูลให้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกเหนือจากการพูดคุยและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

3.2 สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยใช้วิธีการในลักษณะเช่นนี้ ค่อนข้างมากกว่า การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนอกจาก ผู้ให้ข้อมูลจะเป็นผู้จัดกรอกข้อมูลในแบบสัมภาษณ์แล้วยังต้องให้ข้อมูลด้านความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลอีกหลายประการ ในเรื่องของความรู้ ความเชื่อในงานประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนบทบาทของผู้ให้ข้อมูลในส่วนของกลุ่มหนุ่มสาวในหมู่บ้าน ที่ตนเองเข้าไปมีส่วนร่วม ให้การส่งเสริม สนับสนุนในงานประเพณี ในขั้นตอนนี้ ผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องใช้เวลานาน เนื่องจากอากาศร้อนจึงต้องคอยสังเกต ผู้ให้ข้อมูลว่าเริ่มเบื่อบ้างหรือไม่ หรือไม่อยากพูดคุยกับผู้วิจัยแล้ว อาจพูดนอกเรื่อง เพื่อเปลี่ยนการสัมภาษณ์ แล้วค่อย ๆ หาวิธีการดึงผู้ให้ข้อมูลดึงกลับมาสัมภาษณ์ในเรื่องที่สัมภาษณ์ที่ยังไม่แล้วเสร็จ ในขณะเดียวกันหากมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในสถานที่ร่มรื่น ในบริเวณสถานที่จัดเตรียมทำบวชนแพ่ไม้ค้ำโพธิ์จะมีความสะดวกและเป็นกันเองมากกว่า เพราะจะสัมภาษณ์ได้ยาวนาน เหมาะสมกับบรรยากาศได้ดีกว่า แต่ควรระมัดระวังในด้านการสัมภาษณ์ข้อมูลในลักษณะข้อมูลย้อนกลับกับกลุ่มวัยรุ่น ในแง่ความไม่เหมาะสมด้านพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะอาจก่อให้เกิดความไม่พอใจต่อผู้วิจัยก็ได้ ผู้วิจัยควรใช้เทคนิคการฟังมากกว่า พูดคุยอย่างระมัดระวังการใช้ถ้อยคำพูด การเงยบ่า โยเย้น เพื่อรอคอยคำตอบจากผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

3.3 อุปกรณ์ที่ช่วยในการเก็บข้อมูลในการเก็บข้อมูลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือช่วยเก็บ รวบรวมข้อมูลในงานวิจัย เพราะต้องการข้อมูลที่มาจากการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เมื่อมีการบันทึกในรายละเอียดของเหตุการณ์ ข้อมูลที่ไม่สามารถจดบันทึกได้ การเล่ารายละเอียดปลีกย่อยซึ่งต้องใช้การจัดเกลาสำนวน คำพูดจึงต้องใช้เครื่องมือเหล่านี้เข้าช่วยได้แก่ เทปบันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกภาพทั้งผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลการจัดกิจกรรม

4. การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลการทำวิจัยได้กระทำพร้อมกับการเก็บข้อมูล มีการตรวจสอบทันทีในสนามว่าข้อมูลที่ได้มีการบันทึก และเก็บรวบรวมสอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือไม่อย่างไร

โดยทุกครั้งหลังการเก็บข้อมูล จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ขอให้ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) เป็นผู้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องให้ ตรวจสอบข้อมูลซ้ำจากการสอบถาม พูดคุย สัมภาษณ์ซ้ำกับผู้ให้ข้อมูลเดิมแต่เปลี่ยนสถานที่ ช่วงเวลาการให้ข้อมูล เมื่อเห็นว่ายังไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะได้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนนำข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ การพูดคุย และการศึกษาค้นคว้าทั้ง จากเอกสาร โดยมีความสอดคล้องของเรื่อง ซึ่งถือเป็นความสำคัญในการตรวจสอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ครบถ้วน เป็นระบบระเบียบตามที่ได้อธิบายประเด็น ตั้งจุดประสงค์ในการวิจัยไว้และเห็นว่าข้อมูลเมื่อมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้จัดแยกแยะข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อรายงานการวิจัย โดยการบรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

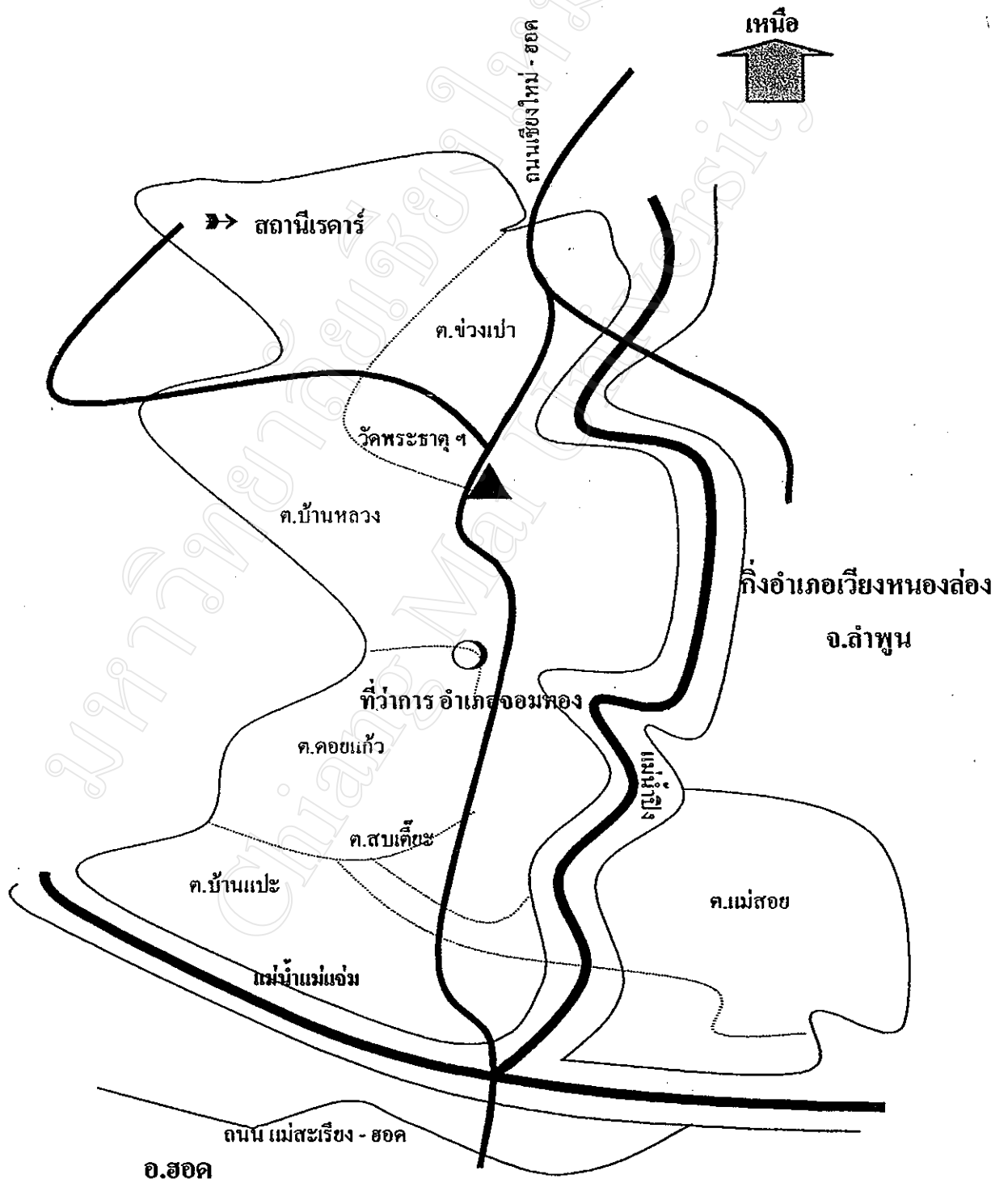
การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยนั้นได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามประเด็นการศึกษาดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทของชุมชนจอมทอง โดยผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลจอมทองและแหล่งข้อมูลต่างๆเช่นสำนักงานทะเบียนอำเภอเพื่อขอจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเพื่อขอข้อมูลแผนที่กายภาพอำเภอจอมทองจากฝ่ายแผนงานและวิเคราะห์ข้อมูล เทศบาลตำบลจอมทอง เพื่อขอข้อมูลแผนพัฒนาเทศบาล โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ทำไปพร้อมกันตลอดเวลาที่ดำเนินการวิจัย กล่าวคือในแต่ละวันหลังจากเก็บ รวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะกลับบ้านเพื่อเขียนบันทึกอย่างละเอียด และมีการถอดเทปที่ได้มีการบันทึกเสียงไว้ให้เป็นข้อมูลเอกสาร หลังจากนั้นจัดหมวดหมู่ข้อมูลออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลสภาพทางกายภาพของอำเภอและท้องถิ่น ข้อมูลสภาพภูมิศาสตร์และทางนิเวศวิทยา ข้อมูลในแหล่งการผลิตผลผลิตทางการเกษตร โครงสร้างทางสังคม และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ของชุมชนจอมทองผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็น และมีการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นในบทบาทของวัยรุ่น ในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ บทบาทส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนจอมทอง

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ในบทบาทของวัยรุ่นในประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างกระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอจอมทอง การวิเคราะห์ใช้วิธีจัดแยกประเด็นที่สำคัญ เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ใช้ตารางการวิเคราะห์เพื่อหาภาพองค์รวมของข้อมูล เสร็จแล้วค่อยแยกประเด็นที่เป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญ ทำให้มีการปรับเปลี่ยน

งานประเพณี ตลอดจนความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีบทบาท สัมพันธ์ เชื่อมโยงต่องานประเพณี
หน้าที่แต่ละกลุ่ม การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มคนต่างๆในชุมชน จนสามารถทำให้เกิดประเพณี
ได้ บทบาทของกลุ่มวัยรุ่น ศูนย์รวมความศรัทธาที่ปรับเปลี่ยนไป ตลอดจนการศึกษาในท้องถิ่นที่
ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นที่ถูกต้อง ชัดเจน

แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภอจอมทอง

หมายเหตุ

- ที่ว่าการอำเภอจอมทอง
- ▲ วัดพระธาตุศรีจอมทอง
- ➡ สถานีเรคาร์จอมทอง